

Alderen ved første samleje har ligget stabilt siden 1960'erne, og tidlig debut er associeret med seksuelle risikosituationer

Julie Guldberg Stryhn¹ & Christian Graugaard²

Det er en ofte fremført bekymring, at alderen ved første samleje er støt faldende med uønskede graviditeter og seksuelt overførbare infektioner til følge. Formålet med denne artikel er på grundlag af forskningsstudier publiceret siden 1953 at belyse samlejebutalderens udvikling i Danmark over de seneste knap fire generationer. Desuden udpeges sandsynlige determinanter for første samleje, ligesom den mulige sammenhæng mellem tidlig samlejebut og risikabel adfærd diskuteres. Endelig opridses en række forebyggelsesperspektiver, der er knyttet til unges tidligste seksuelle erfaringer.

Artiklen bygger på de mest velgennemførte og detaljerede danske undersøgelser, hvori samlejebutalder indgår som en specifik variabel. På basis af en systematisk litteratursøgning er der inkluderet i alt 17 kvantitative studier, hvis empiri er indsamlet i perioden 1944-2006. Studierne er publiceret i årene 1953-2012 [1-20]. De ældste respondenter er født i 1910'erne, de yngste i 1990'erne (**Tabel 1**).

SAMLEJEDEBUTALDERENS UDVIKLING OVER TID

Som det fremgår af **Tabel 2**, **Tabel 3** og **Tabel 4**, er alderen ved første samleje for begge køns vedkommende faldet markant i løbet af de seneste knap fire generationer. I generationerne født før anden verdenskrig var mediandebutalderen for mænd 19-20 år, mens den for mænd født i 1950'erne og frem var 16-17 år. For kvinders vedkommende er debutalde-

ren i samme periode faldet fra 18-21 år til 16-17 år. Faldet i samlejebutalder synes helt overvejende at have fundet sted frem til slutningen af 1960'erne, hvorefter debutalderen i det store og hele er stagneret. Der er for begge køns vedkommende tale om en stabil tendens, skønt de angivne debutaldre ikke er fuldt ud sammenlignelige på grund af forskellige udregningsmetoder.

KØNSFORSKELLE I SAMLEJEDEBUTALDER

Som vist er samlejebutalderen for begge køns vedkommende faldet 2-3 år parallelt med de frisindstendenser, som har gennemstrømmet det danske samfund i efterkrigsårene. Der sås i de ældste fødselskohorter en tendens til, at mænd debuterede tidligere end kvinder [14], men denne kønsforskel er gradvist blevet udvisket, således at begge køns mediane samlejebutalder i dag ligger på ca. 16 år [9, 10, 14, 16, 18, 20]. Dette bekræftes af den senest foretagne tværsnitsundersøgelse af 15-24-åriges seksualadfærd, som af metodiske årsager ikke er medtaget i dette studie. Her blev mediandebutalderen for begge køns vedkommende beregnet til 15,6 år [21].

RISIKOADFÆRD OG SEKSUEL DEBUT

I en population af yngre hospitalsindlagte kvinder så *Auken* i 1953, at respondenter, der havde haft en seksuelt overførbare infektion (SOI), var debuteret tidligere end gennemsnittet. Hun angav ikke forekomsten

STATUSARTIKEL

1) Gynækologisk/Obstetrisk Afdeling, Næstved Sygehus
2) Sexologisk Forskningscenter, Klinisk Institut, Aalborg Universitet

Ugeskr Læger
2014;176:V01140063

FAKTABOKS

Samlejebutalderen i Danmark er faldet markant siden mellemkrigstiden, men har ligget stort set konstant siden slutningen af 1960'erne.

Der er sket en gradvis kønslig udligning, og i dag er mediandebutalderen for begge køn ca. 16 år.

Tidlig samlejebut er associeret med seksuelle risikosituationer og øget forekomst af seksuelt overførbare infektioner.

Unge samlejebut giver anledning til særlige forebyggelsesmæssige udfordringer og muligheder.

Der er sket betydelige bevægelser i den danske seksualkultur i løbet af de seneste generationer, men den seksuelle debutalder har faktisk ikke rykket sig nævneværdigt siden slutningen af 1960'erne. (Privatfoto).

TABEL 1

Kronologisk oversigt over de anvendte studier.

Reference	Gennemførselsår	Design	Materiale	Metode	Deltagere, n	Deltagelse, %
<i>Auken</i> , 1953 [1]	1944-1947	Tværsnitsundersøgelse	Yngre kvinder fra hele landet indlagt på forskellige hospitalsafdelinger (ikke venerologiske)	Struktureret interview	315	99
<i>Hertoft</i> , I, 1968 [2]	1963-1964	Tværsnitsundersøgelse	Sessionspligtige mænd på Sjælland	Struktureret interview	400	94
<i>Ekstrøm</i> , 1966 [3]	1964-1965	Tværsnitsundersøgelse	Gonorrémittede teenagere	Struktureret interview	37 mænd 63 kvinder	100
<i>Hertoft</i> , II, 1968 [2]	1965	Tværsnitsundersøgelse	Nyindkaldte værnepligtige mænd fra hele landet	Spørgeskema	3.132	98
<i>Henriksen & Høgh</i> , 1970 [4]	1967	Tværsnitsundersøgelse	Tilfældigt udvalgte unge i hovedstadsområdet	Struktureret interview	<i>Kvinder</i> I alt: 166-170 ^b 15-17 år: 87 18-20 år: 79 <i>Mænd</i> I alt: 172-173 ^b 15-17 år: 86 18-20 år: 87	80 ^a
<i>Glostrupundersøgelsen</i>						
1980 [5, 6]	1976-1977	Tværsnitsundersøgelse	3 generationer af tilfældigt udvalgte 22-, 40- og 70-årige kvinder fra Storkøbenhavn	Struktureret interview	225 kvinder født i 1936	94
1986 [8]	1980	221 kvinder født i 1958			66	
1986 [7]	1980	179 kvinder født i 1910			60	
<i>Wielandt et al</i> , 1989 [9, 10]	1984-1985	Tværsnitsundersøgelse	16-20-årige unge tilfældigt udtrukket fra CPR	Struktureret interview	286 kvinder 336 mænd	75 78
<i>Helm & Lidgaard</i> , 1988 [11]	1985	Tværsnitsundersøgelse	459 ambulante patienter i gynækologisk regi og 126 tilfældigt udvalgte patienter i almen praksis	Struktureret interview	I alt: 585 15-24 år: 157 25-34 år: 252 35-44 år: 124 45-54 år: 52	94
<i>Kjær et al</i> , I, 1990 [12]	1986	Tværsnitsundersøgelse	20-39-årige kvinder fra Nykøbing Falster	Struktureret interview	661	84
<i>Kjær et al</i> , II, 1990 [12]	1987	Case-kontrol-studie af risikofaktorer for livmoderhalskræft	Kontrolgruppekvinder fra København	Spørgeskema	513	86 ^b
<i>Kaiser et al</i> , 1992 [15]	1988-1989	Tværsnitsundersøgelse	Sessionsindkaldte mænd i København	Spørgeskema	334	88

FORTSÆTTES →

af uønsket graviditet ved tidlig samlejeerfaring [1]. I 1968 fandt *Hertoft* blandt unge mænd, at både uønsket besvangring af en kvinde og forekomst af SOI var klart associeret med debut før det 16. år [2]. Også *Ekstrøms* studie fra midt i 1960'erne pegede for begge køns vedkommende på en stærk association mellem tidlig debut og forekomsten af gonorré [3].

Tidlig samlejedebut betyder alt andet lige flere seksuelt aktive år, ligesom graden af viden og handlekompetence i forhold til »sikker sex« generelt må forventes at være mindre hos unge end hos ældre teenagere. Der ses desuden en tendens til, at tidligt debuterede har flere seksualpartnere end sent debuterede [22, 23], og et højt partnerantal er for kvin-

ders vedkommende fundet at være en prædikator for SOI-smitte [22, 24]. Især klamydia er associeret med lav debutalder, og i et nyere studie blandt 18-45-årige nordiske kvinder var sygdommen mest udbredt i de yngste fødselskohorter [24]. Desværre har ingen nyere danske studier belyst sammenhængen mellem samlejedebut og SOI-smitte for mænds vedkommende, men det er påvist, at tidlig debut er associeret med flere og oftere skiftende partnere [23]. I Danmark topper forekomsten af laboratoriepåvist klamydia i 16-21-årsalderen.

Nyere undersøgelser har vist, at ca. 60% af danske unge bruger kondom ved første samleje, mens ca. en fjerdedel debuterer ubeskyttet [16, 18, 19, 25]. Et

TABEL 1, FORTSAT

Reference	Gennemførselsår	Design	Materiale	Metode	Deltagere, n	Deltagelse, %
<i>Frederiksbergundersøgelsen</i> , 1991 [16]	1989	Tværsnitsundersøgelse	Unge under uddannelse i Frederiksberg Kommune	Spørgeskema	2.307 ^a	93-98 ^a
<i>Wielandt & Jeune</i> , 1992 [13]	1989	Tværsnitsundersøgelse	Unge, opfølgingsstudie til [9, 10]	Struktureret interview	359 kvinder 400 mænd	78 76
<i>Larsen & Kragstrup</i> , 1997 [17]	1993	Tværsnitsundersøgelse	17-årige kvinder tilfældigt udtrukket fra CPR	Spørgeskema	1.112	76
<i>Jæger et al</i> , 2000 [14]	1992-1998	Case-kontrol-studier af anal-, penis- og vulvovaginalkræft	Danske og i mindre grad svenske kontrolpersoner	Struktureret telefoninterview	<i>Kvinder</i> I alt: 600 ≤ 35 år: 33 36-45: 85 46-55: 129 56-65: 128 66-75: 139 ≥ 75 år: 86 <i>Mænd</i> I alt: 252 ≤ 35 år: 13 36-45: 17 46-55: 51 56-65: 49 66-75: 72 ≥ 75: 50	<i>Kvinder</i> Fødeår > 1960: 81 Fødeår < 1920: 31 <i>Mænd</i> Fødeår > 1960: 73 Fødeår < 1920: 43
<i>Ung 99</i> 2000 [19] <i>Ung 2002</i> [18]	1997-1998	Tværsnitsundersøgelse	Unge kvinder og mænd fra 6 danske amter	Spørgeskema	3.854 kvinder 3.479 mænd	100
<i>Ung 2006</i> 2007 [20]	2006	Tværsnitsundersøgelse	Unge kvinder og mænd fra hele Danmark	Internetbaseret spørgeskema	<i>Kvinder</i> I alt: 1.972 15-19 år: 1.177 20-24 år: 795 <i>Mænd</i> I alt: 1.723 15-19 år: 1.068 20-24 år: 655	37 ^a

a) Der er ikke skelnet mellem kønnenes talmæssige andel. b) Divergerende oplysninger vedr. pågældende værdi.

ikkerepræsentativt studie blandt niendeklasses elever i Viborg tydede på en gunstig udvikling over tid, idet 60% af de seksuelt erfarne brugte kondom ved første samleje i 1986, mens det samme var tilfældet for tre fjerdedele i 2007 [26]. Da man i 2007-studiet testede de unges faktuelle viden, vidste drenge uden samlejerfaring interessant nok mere om graviditetsrisiko i en menstruationscyklus end seksuelt erfarne drenge. Omvendt forholdt det sig mht. viden om reglerne for provokeret abort [27]. Endelig kendte seksuelt erfarne unge mere til klamydia end seksuelt uerfarne, og halvdelen af de debuterede mod en fjerdedel af de ikkedebuterede kendte til muligheden for at drøfte prævention med egen læge uden forældrenes viden [28].

Den generelle abortkvotient lå i perioden 1999-2009 stort set stabilt, hvorimod den aldersspecifikke

abortrate blandt 15-19-årige steg fra 14,0 til 16,9 og blandt 20-24-årige fra 19,7 til 24,8 pr. 1.000 kvinder [29]. I de senere år synes den stigende kurve atter at være knækket. Det er uvist, hvor mange kvinder der bliver uønsket gravide ved deres første samleje, men forekomsten af manglende præventionsbrug ved debuten er som angivet høj.

DETERMINANTER FOR SAMLEJEDEBUT

Set i et forebyggelsesperspektiv er det interessant at vide, hvilke faktorer der er associeret med samlejedebut. I flere studier har man hos piger påvist en positiv sammenhæng mellem menarche og debutalder [1, 11, 14, 17], og i et enkelt studie fra 1990 kunne man påvise en sammenhæng mellem uregelmæssig menstruation og sen debut [10].

TABEL 2

Kvindernes samlejedebutalder og determinanter for debut.

Reference	Aldersgruppe, år	Alders- gennemsnit, år	Andelen af debuterede, %	Debutalder, år, mean	Debutalder, år, median	Determinanter for debut
<i>Auken</i> , 1953 [1]	20-35	26	90	19	–	Menarche Socialklasse Alkoholindtag
<i>Ekstrøm</i> , 1966 [3]	13-19	18	100	16	–	Socialklasse Uddannelse
<i>Henriksen & Høgh</i> , 1970 [4]	15-20	–	–	–	–	–
	15-17	–	53	–	16	–
	18-20	–	78	–	17	–
<i>Glostrupundersøgelsen</i>						
1980 [5, 6]	40	40	–	18	–	Socialklasse
1986 [8]	22	22	98	16	–	–
1986 [7]	70	70	96	21	–	–
<i>Wielandt et al</i>						
1989 [9]	16-20	–	73 ^a	–	17 ^a	Regelmæssig menstruationscyklus
1990 [10]	–	–	74 ^a	–	17 ^a	–
<i>Helm & Lidegaard</i> , 1988 [11]	15-54	31	100	–	–	Menarche
	15-24	–	–	16	–	–
	25-34	–	–	17	–	–
	35-44	–	–	18	–	–
	45-54	–	–	19	–	–
<i>Kjær et al, I</i> , 1990 [12]	20-39	–	–	–	–	Bopæl
	20-24	–	99	17	–	–
	25-29	–	99	17	–	–
	30-34	–	100	18	–	–
	35-39	–	100	18	–	–
<i>Kjær et al, II</i> , 1990 [12]	20-39	–	–	–	–	Bopæl
	20-24	–	100	17	–	–
	25-29	–	98	17	–	–
	30-34	–	100	17	–	–
	35-39	–	100	18	–	–

FORTSÆTTES →

Man har især tidligere beskrevet en kobling mellem lav socialklasse og tidlig samlejedebut [1-3, 5], men i dag er det snarere den samlede sociale kontekst – herunder skoleformen – som har betydning for unges seksualadfærd [16, 18, 20]. Kort skolegang ser dog fortsat ud til at være forbundet med tidlig debut [17], ligesom lavt uddannelsesniveau er associeret med fravalg af kondom [30].

Resultaterne af nyere undersøgelser tyder på, at opvækst i seksuelt liberale hjem i nogen grad faciliterer den seksuelle debut [16, 19]. Unge piger med anden etnisk baggrund end dansk debuterer som gruppe betragtet senere end etnisk danske piger, mens noget tilsvarende ikke gælder for drenge med anden etnisk baggrund [18-20]. Et par studier fra 1990'erne tydede på en positiv sammenhæng mellem urbanise-

ringsgrad og tidlig debut [12, 19], mens man i andre studier har tilbagevist en sådan land-by-gradient [12, 17, 20].

I både nyere og ældre studier peges der ikke overraskende på alkoholindtagelse som en determinant for samlejedebut, og også seksuel risikotagning og SOI-smitte er påvist at være positivt associeret med både alkohol-, stof- og tobaksforbrug [22-24]. Godt en tiendedel af *Aukens* kvinder var i 1940'erne påvirkede af alkohol ved første samleje, og knap 4% anså dette som afgørende for deres debut [1]. En tredjedel af mændene i *Hertofts* 20 år senere sessionsundersøgelse havde drukket alkohol forud for deres samlejedebut, men kun knap hver tiende mente at have været direkte berusede [2]. I Ung 99 fandt man, at ca. en tredjedel af de unge var fulde ved deres første sam-

TABEL 2, FORTSAT

Reference	Aldersgruppe, år	Alders- gennemsnit, år	Andelen af debuterede, %	Debutalder, år, mean	Debutalder, år, median	Determinanter for debut
<i>Wielandt & Jeune, 1992 [13]</i>	16-20	–	76	–	17	–
<i>Frederiksbergundersøgelsen 1991 [16]</i>	13-20	–	54 ^b	–	16	Klassetrin Skoleform Vejledning fra hjemmet
<i>Larsen & Kragstrup, 1997 [17]</i>	17	17	70	–	17	Menarche Uddannelse Beskæftigelse
<i>Ung 99 2000 [19] 2002 [18]</i>	13-25	16 ^c	59	–	17	Bopæl Etnicitet Køn Vejledning fra hjemmet Alkoholindtag
<i>Jæger et al, 2000 [14]</i>	23-87	–	–	–	–	Menarche
	≤ 35	–	–	–	16	Uddannelse
	36-45	–	–	–	17	Rygning
	46-55	–	–	–	18	
	56-65	–	–	–	19	
	66-75	–	–	–	19	
	≥ 75	–	–	–	21	
<i>Ung 2006 2007 [20]</i>	15-24	–	77	–	16	Etnicitet Alkohol- og stofindtagelse (Bopæl)

a) Divergerende oplysninger vedr. pågældende værdi. b) Der er ikke skelnet mellem kønnenes talmæssige andel. c) Medianværdi.

leje, mens hhv. 5% og 2% var påvirkede af hash [18]. I Ung 2006 angav 15% af drengene og 11% af pigerne alkohol eller stoffer som den primære årsag til deres seksuelle debut [20].

Langt de væsentligste bevæggrunde for samlejededebut hos de yngste generationer er lyst, nysgerrighed og forelskelse [16, 18-20]. I Ung 2006 blev partnerpres kun angivet som en årsag af få procent, mens 8% af både piger og drenge anså kammeratgruppens større erfaring som en medvirkende faktor [20]. I tråd hermed viste en undersøgelse fra 2008, at 12% af de ikkedebuterede 15-24-årige var bekymrede eller meget bekymrede over deres manglende seksuelle erfaring [21].

I tidligere generationer så man, at mænd pegede på motiver som nysgerrighed og kærlige følelser i forbindelse med deres første samleje [2, 4], hvorimod kvinder oftere angav mere defensive begrundelser. Omtrent halvdelen af kvinderne i *Aukens* studie indlod sig således på første samleje efter partnerpres, og af disse fortrød mere end en tredjedel. I alt fortrød godt en fjerdedel af samtlige seksuelt erfarne kvinder deres første samleje [1].

FOREBYGGELSES- OG SUNDHEDSFREMMEPERSPEKTIVER

Selv med forbehold for komparative begrænsninger ses samlejededebutalderen at være faldet markant over de seneste knap fire generationer. Faldet er især foregået frem til de sene 1960'ere, hvorefter mediandebutalderen er stagneret. Der er samtidig sket en kønslig nivelering af den seksuelle debutalder såvel som af andre seksuelle variabler, herunder partnerantal [14].

Som beskrevet er tidlig debut i både nye og ældre studier påvist at være associeret med øget partnerantal og hyppigere seksuel risikoadfærd. For i forebyggelsesøjemed at kunne monitorere unges seksuelle viden, holdninger og adfærd er det nødvendigt med tilbagevendende og sammenlignelige tværsnitstudier. Hertil kommer forløbsundersøgelser, som med større sikkerhed vil kunne kortlægge determinanter for unges seksuelle adfærd og afsløre mulige sammenhænge mellem tidlig debut, risikotagning og almen trivsel. Omstændighederne omkring unges første samleje bør overvåges, da forskellige typer risikabel adfærd i mange tilfælde kan be-

TABEL 3

Mændenes samlejededebutalder og determinanter for debut.

Reference	Aldersgruppe, år	Alders- gennemsnit, år	Andelen af debuterede, %	Debutalder, år, mean	Debutalder, år, median	Determinanter for debut
<i>Hertoft, I,</i> 1968 [2]	18-19	–	63-69 ^a	–	17	Bopæl Uddannelse Erhverv Socialgruppe Hjemmeboende
<i>Hertoft, II,</i> 1968 [2]	19-21	–	79	–	17	Uddannelse Erhverv Socialgruppe
<i>Ekstrøm,</i> 1966 [3]	13-19	18	100	15	–	Socialklasse Uddannelse
<i>Henriksen & Høgh,</i> 1970 [4]	15-20	–	–	–	–	–
	15-17	–	62	–	16	–
	18-20	–	88	–	17	–
<i>Wielandt et al</i> 1989 [9] 1990 [10]	16-20	–	67,6 [9] ^a 69,9 [10] ^a	–	17 [9] ^a	–
					17 [10] ^a	
					17 (født 1963-1964)	
					17 (født 1965)	
					17 (født 1966)	
– (født 1967)						
– (født 1968)						
<i>Kaiser et al,</i> 1992 [15]	17-29	18 ^c	80	–	Ca. 16	–
<i>Wielandt & Jeune,</i> 1992 [13]	16-20	–	70	–	17	–
<i>Frederiksbergundersøgelsen,</i> 1991 [16]	13-20	–	54 ^b	–	16	Klassetrin Skoleform Vejledning fra hjemmet
<i>Ung 99</i> 2000 [19] 2002 [18]	13-25	16 ^c	53	–	17	Køn Bopæl Etnicitet Vejledning fra hjemmet Alkohol
						Rygning
<i>Jæger et al,</i> 2000 [14]	23-87	–	–	–	–	–
	≤ 35	–	–	–	16	–
	36-45	–	–	–	16	–
	46-55	–	–	–	18	–
	56-65	–	–	–	20	–
	66-75	–	–	–	19	–
≥ 75	–	–	–	–	20	–
<i>Ung 2006</i> 2007 [20]	15-24	–	77	–	16	Alkohol- og stofindtagelse (Bopæl)
	15-19	–	–	–	–	–
	20-24	–	–	–	–	–

a) Divergerende oplysninger vedr. pågældende værdi. b) Der er ikke skelnet mellem kønnenes talmæssige andel. c) Medianværdi.

grænses ved målrettede og tidssvarende forebyggelsestiltag.

Ikke mindst bør skolernes seksualundervisning, som har været et obligatorisk, men timeløst grundskolefag siden 1970, løbende kvalitetssikres for i størst mulig grad at kunne ruste de unge til deres før-

ste samleje og til et godt og sikkert sexliv i årene efter debuten.

KONKLUSION

Det er på baggrund af den foreliggende empiri tydeligt, at samlejededebutalderen for både kvinder og

TABEL 4

Rapporterede middel- eller medianaldrer for samlejededebut i forskellige fødselskohorter. Se Tabel 1-3 for oplysninger om de enkelte studier.

Fødselsår	Mænd, år	Kvinder, år
Før 1920	20 [14]	21 [6, 14]
1920'erne	19 [14]	19 [1, 14]
1930'erne	20 [14]	18 [5, 6] 19 [11, 14]
1940'erne	17 [2, 4], 18 [14]	17 [4] 18 [11, 12, 14]
1950'erne	16 [4, 14]	16 [4, 8] 17 [11, 12, 14], 18 [12]
1960'erne	16 [14, 15], 17 [9, 10, 13]	16 [11, 14] 17 [9, 10, 12, 13]
1970'erne	16 [16], 17 [18, 19]	16 [16] 17 [17-19]
1980'erne	16 [20, 21], 17 [18, 19]	16 [20, 21]
1990'erne	16 [20, 21]	16 [20, 21]

mænd er faldet støt siden mellemkrigstiden for at stabilisere sig i slutningen af 1960'erne. Parallelt med faldet i debutalderen er der sket en kønslig adfærdsudligning, og i dag er mediandebutalderen ca. 16 år for begge køn. I både nye og ældre studier er lav debutalder påvist at være associeret med øget seksuel risikoadfærd, især hvad angår ubeskyttet sex og SOI-smitte. For at kunne yde den mest optimale forebyggelse og sundhedsfremme er der behov for tilbagevendende, repræsentative tværsnitstudier, som i højere grad end hidtil sikrer valid viden om træk og tendenser i unge danskeres seksuelle liv.

SUMMARY

Julie Guldberg Stryhn & Christian Graugaard:

The age at first intercourse has been stable since the 1960s, and early coital debut is linked to sexual risk situations

Ugeskr Læger 2014;176:V01140063

This article reviews the 17 most robust Danish studies performed 1944-2006, in which coital debut was included as a specific variable. Women and men born before 1920 had their first sexual intercourse at the mean age of 21 and 20 years, respectively. Today, however, the median age of debut for both sexes is 16 years. The decrease in coital debut age culminated in the late 1960s, and no major changes have since occurred. Early debut is linked to sexual risk-taking and sexually transmitted infections. One fourth of current Danish adolescents do not use any protection at their sexual debut, and strengthened preventive measures are still needed.

KORRESPONDANCE: Christian Graugaard, Sexologisk Forskningscenter, Klinisk Institut, Aalborg Universitet, Sdr. Skovvej 11, 2., 9000 Aalborg. E-mail: chgr@rn.dk

ANTAGET: 3. juni 2014

PUBLICERET PÅ UGESKRIFTET.DK: 8. september 2014

INTERESSEKONFLIKTER: Forfatternes ICMJE-formularer er tilgængelige sammen med artiklen på Ugeskriftet.dk

LITTERATUR

- Auken K. Undersøgelse over unge kvinders seksuelle adfærd [disp]. København: Rosenkilde og Bagger, 1953.
- Hertoft H. Undersøgelser over unge mænds seksuelle adfærd, viden og holdning I-II [disp]. København: Akademisk Forlag, 1968.
- Ekstrøm K. One hundred teenagers in Copenhagen infected with gonorrhoea. Br J Vener Dis 1966;42:162-6.
- Henriksen OB, Høgh E. Storbymynd. København: Chr. Erichsens Forlag, 1970.
- Garde K, Lunde I. Social background and social status; influence on female sexual behaviour. Maturitas 1980;2:241-6.
- Garde K, Lunde I. Female sexual behaviour. Maturitas 1980;2:225-40.
- Nielsen IL, Fog E, Larsen GK et al. 70-årige kvinders seksuelle adfærd, oplevelse, viden og holdning. Ugeskr Læger 1986;148:2863-6.
- Nielsen IL, Larsen GK, Fog E et al. 22-årige kvinders seksuelle adfærd, oplevelse, viden og holdning. Ugeskr Læger 1986;148:2866-9.
- Wielandt H, Boldsen J, Jeune B. Age of partners at first intercourse among Danish males and females. Arch Sex Behav 1989;18:449-54.
- Wielandt H. Det første samleje [licentiatafh]. Odense: Odense Universitetsforlag, 1990.
- Helm P, Lidegaard Ø. Sexual and reproductive life events in relation to duration of oral contraceptive use. Contraception 1988;38:69-77.
- Kjær SK, Dahl C, Bock E et al. Seksualvaner hos 20-39-årige kvinder. Ugeskr Læger 1990;152:2727-31.
- Wielandt HB, Jeune B. Har samlejededebut ændret sig efter »Sikker sex«-kampagnen? Ugeskr Læger 1992;154:271-5.
- Jæger AB, Gramkow A, Sørensen P et al. Correlates of heterosexual behavior among 23-87 year olds in Denmark and Sweden, 1992-1998. Arch Sex Behav 2000;29:91-106.
- Kaiser AH, Nielsen BB, Hansen K et al. Sessionsindkaldtes præventionsvaner. Nord Sexol 1992;10:152-7.
- Rasmussen B, Jensen PE. Unges seksuelle adfærd. Rapport I. Frederiksberg: Frederiksberg Kommune, 1991.
- Larsen SB, Kragstrup J. Alder ved menarche og første samleje. Ugeskr Læger 1997;159:6676-9.
- Graugaard C, Rasmussen B, Boisen KA. Seksuel viden, holdning og adfærd blandt unge danskere. Ugeskr Læger 2002;164:4810-4.
- Rasmussen B. Ung 99 – en seksuel profil. Frederiksberg: Forebyggelsessekretariatet i Frederiksberg Kommune, 2000.
- Knudsen LB. Ung 2006. København: Sundhedsstyrelsen, 2007.
- Nielsen JC, Sørensen NU, Osmec MN. Når det er svært at være ung i DK – unges trivsel og mistrivsel i tal. København: Center for Ungdomsforskning, 2010.
- Olesen TB, Jensen KE, Nygård M et al. Young age at first intercourse and risk-taking behaviours – a study of nearly 65,000 women in four Nordic countries. Eur J Public Health 2012;22:220-4.
- Buttmann N, Nielsen A, Munk C et al. Sexual risk taking behaviour: prevalence and associated factors. BMC Public Health 2011;11:764.
- Faber MT, Nielsen A, Nygård M et al. Genital chlamydia, genital herpes, trichomonas vaginalis and gonorrhoea prevalence, and risk factors among nearly 70,000 randomly selected women in 4 Nordic countries. Sex Transm Dis 2011;38:727-34.
- Svare EI, Kjær SK, Thomsen BL et al. Determinants for non-use of contraception at first intercourse; a study of 10,841 young Danish women from the general population. Contraception 2002;66:345-50.
- Nielsen JL, Boelskifte J, Falk J et al. Seksuel aktivitet og præventionsvaner hos unge gennem 21 år. Ugeskr Læger 2009;14:1159-63.
- Nielsen JL, Boelskifte J, Falk J et al. Viden om prævention, graviditet og seksualitet gennem 21 år hos 9. klasser i Viborg. Ugeskr Læger 2009;14:1163-7.
- Nielsen JL, Boelskifte J, Falk J et al. Seksualundervisning og viden om kønssygdomme hos 9. klasser elever. Ugeskr Læger 2009;14:1168-72.
- Knudsen LB. Undersøgelse om uønskede graviditeter og valg af abort blandt kvinder under 25 år. København: Sundhedsstyrelsen, 2010.
- Olesen TB, Jensen KE, Munk C et al. »Liva« – en befolkningsundersøgelse af kvinders seksualvaner. Ugeskr Læger 2010;172:3254-9.